

Hva er det med (noen) sakkyndige?

Av Sverre Asmervik, sakkyndig psykolog

Liker { 867

 2

Tweet { 21

23

Med visse mellomrom plasserer sakkyndige psykologer seg, høyst utilsiktet må vi anta, i skuddlinjen for den offentlige debatt, ikke minst hva gjelder barnevernssaker. Ofte fordi de har skrevet sin sakkyndige rapport som om de var kjøpt og betalt av barnevernet, ifølge den tapende part, som oftest en eller begge foreldrene.

Men unntaksvis kan også stormakter, som Russland i fjor, befinne seg på taperens side. Og da kan skytset bli grovkornet: Norge stjeler, via barnevernet, russiske barn, bosatt i Norge, under det vikarierende motiv «omsorgssvikt», mens den egentlige grunnen er at vårt lille land trenger å få fart på sin befolkningsvekst! De fleste nordmenn vil avvise dette som grovt, vulgært og usaklig tøv. Utsagnet «barnevernet stjeler barn» er for så vidt ikke ukjent i det norske folkedypet, antakelig har det sitt utspring i familier som er blitt fratatt ett eller flere barn. Er slike utsagn, for ikke å snakke om stormakters reaksjoner, tatt helt ut av det blå eller kan det i noen tilfeller være tale om rettferdig harme?

I denne artikkelen vil jeg ta for meg en sakkyndig rapport i en sak jeg kjenner godt, fordi jeg som psykolog var fagkyndig medlem i

*Sverre Asmervik er sakkyndig psykolog og forfatter, og blant annet kjent for dokumentarromanen *Men tankene mine får du aldri* (1982).*

fylkesnemnda. Dernest vil jeg så vidt streife innom en annen sakkyndig rapport. De dreier seg begge om hvorvidt barnevernet skal overta omsorgen for barn. Det interessante er å se nærmere på de premisser som legges til grunn, idet begge psykologene (i to helt ulike saker) konkluderer med at foreldrene ikke holder mål, og at barna derfor bør vokse opp i fosterhjem. Før det kan legges noen som helst vekt på sakkyndige rapporter i barnevernsaker, skal de som kjent godkjennes av Barnesakkyndig kommisjon (BSK), som intet hadde å bemerke til noen av dem. Jeg vil neppe være alene om å finne den motstandsløse aksepten like oppsiktsvekkende som bekymringsfull.

Psykologenes identitet skal ikke røpes, ikke engang deres kjønn, denne tekst er ingen gapestokk. Derfor bruker jeg det svenskinspirerte kjønnsløse pronomenet *hen* i stedet for det mer tungrodde hun/han.

Kai, tre år

I den første saken, den jeg altså kjenner godt, engasjerte barnevernet i en bygdekommune en psykolog til å utrede omsorgssituasjonen for en gutt (la oss kalle ham Kai), som da hen fullførte sin rapport var nærmere tre år. Noen uker før jul var hen på hjemmebesøk hos Kai og hans foreldre et par timer. Det var da «...ferdig pyntet til jul og veldig koselig i hjemmet. (...) Det var hyggelig stemning under mine besøk. Alle syntes å være i godt humør.»

Psykologen beskriver så over flere sider sine inntrykk, som kort kan sammenfattes slik: Pjokken, som nettopp var kommet hjem fra barnehagen, ignorerte morens anmodning om å sette seg ved middagsbordet, noe han etter litt om og men likevel gjorde. Etter at han har tullet litt, spiser han, men etter hens syn for lite. Så er det lek, faren skifter bleie på Kai, deretter samarbeider han greit med far om påkledning før de to går ut og aker. Vel inne igjen leker Kai «fint alene og syntes å være vant til å leke alene hjemme». Både her og i den følgende setningen aner man hens bebreidende tone: «Det var Kai som tok initiativ til prat, lek og kontakt med foreldrene, ikke omvendt.»

Kl 18 er det så tid for dusj og kveldsstell sammen med mor. Kai koser seg i dusjen og «var svært selvstendig i denne situasjonen». Sakkyndige misbilliger likevel at mor ikke fikk gutten ut av dusjen i rimelig tid og at han deretter ble «tøysete og vill» og sa han «ville bli tørket i stua og se på TV». Mor er imidlertid konsekvent og fullfører stellet på badet. Kai får pysj på seg, sier først nei til kveldsmat, men spiser så. Etter tannpuss ber mor Kai rydde lekene på plass, han sier først nei, men gjør det snart og får ros fra moren. Når hun skal legge ham sier han igjen nei, leker litt «katt og mus med moren», men kommer seg omsider i seng og ber om en klem fra faren, noe han får og blir liggende rolig i sengen: Kai «sang for seg selv den neste halvtimen og var ikke sovnet da jeg forlot familien litt over sju om kvelden.»

Ignorerer egen observasjon

For det første: Hva er det egentlig som er så urovekkende ved den beskrevne situasjonen? Er ikke dette

noe mange foreldre med en aktiv krabat på snart tre år kan kjenne seg igjen i? Er ikke dette tiden for det som på folkemunne kalles *trassalder*? Og hva er det foreldrene gjør galt, så dramatisk galt at hen anbefaler fosterhjem for gutten? Hva med sakkyndiges rolle, er det utenkelig at gutten ble ekstra aktiv denne korte stunden fordi hen trådte inn i heimen? Nei tvert om, må vi svare, det er faktisk sannsynlig, ettersom sakkyndige opplevde det samme da hen tidligere observerte ham i barnehagen: «Da han fikk øye på meg ble han mer ivrig og høylydt. (...) Han lekte villere og villere, slapp etter hvert bilen og trampet rundt på gulvet, kom bortom meg og laget grimaser til meg og kastet seg bortetter gulvet.»

Av alt øvrig materiale, som er kjent for hen, fremgår det at nevnte type atferd ikke var representativ for guttens daglige fungering, men åpenbart måtte være fremkalt av psykologens inntreden på arenaen. Likevel later sakkyndige som om guttens atferd var typisk og dagligdags, og det reflekteres ikke et øyeblikk over hvilken atferd hens tilstedeværelse kan ha initiert i gutten, selv om dette for leseren virker åpenbart. Det synes forresten å virke innlysende også for sakkyndige, hen skriver det jo selv: *Da han fikk øye på meg ble han mer ivrig og høylydt*. Det er bemerkelsesverdig at hen ignorerer sin egen observasjon, den får i alle fall ikke sakkyndige til å problematisere sin, for familien, drepende konklusjon.

Tilbake til hjemmebesøket. Sakkyndige er slett ikke udelt negativ: «Mor ga Kai gjennomgående klare og gode instruksjoner og repeterte disse ved behov. Begge foreldrene snakket med ham og var oppmerksom på ham hele ettermiddagen. Mor fulgte opp ting Kai sa ved å bekrefte, kommentere og/eller forklare ham ting.» Utmerket! tenker leseren, men allerede i neste setning er der skjær i sjøen: Hen finner at foreldrene, og særlig mor, «gikk på tå hev for at ikke Kai skulle slå seg vrang».

Her trenger man verken være psykolog eller spesielt kritisk innstilt i sin lesning for å kunne bemerke, tørt: Kanskje ikke så rart, med en sakkyndig på slep, som vokter ens minste ord, bevegelse, mimikk og kroppsspråk – for ikke å snakke om hva den løse kanonen på dekk, pjokken, kan finne på? Men riktig oppsiktsvekkende blir det i setningen deretter: «Ut i fra mine observasjoner vurderer jeg det ikke som usannsynlig at Kai kan være så grenseutprøvende og vanskelig at foreldrene kan ty til hardhendte metoder for å kontrollere ham.»

Hen, hvordan våger du! Ut i fra dine *observasjoner? Hardhendte metoder* er i denne sammenhengen en eufemisme; i barnerettslig forstand er det tale om *fysisk vold* og hens insinuasjon er urimelig, ufin og uten holdepunkter. Kai ble riktignok ved en anledning i mars for over to år siden, i barnehagen, observert med et blåmerke på innsiden av ene låret. På sakkyndiges spørsmål til to sentralt ansatte i barnehagen om de tror at foreldrene utsatte barnet for vold hjemme, svarer begge et klart nei. Likevel skriver psykologen freidig nok at blåmerket (som hen aldri har sett) var «...uforenelig med slike han kunne ha fått i lek...» Virkelig? Hvordan ser et slikt blåmerke ut? Er det usannsynlig at en aktiv unge kan få blåmerke på innsiden av låret? Er det ikke nok å sette seg uvørent overskrevet på en eller annen gjenstand, velte under aking, ja er ikke mulighetene legio?

Urimelig plan-krav

Sakkyndige skriver videre: «Det synes ikke som foreldrene har en plan for lek eller aktiviteter om ettermiddagene, og det er Kais innfall som styrer dette.» Et spørsmål melder seg: hvor vanlig er det, blant norske foreldre, å ha en *plan for lek eller aktiviteter om ettermiddagene* – for en to-åring? Har ikke de fleste yrkesaktive nok med de daglige rutiner frem til barnet skal legges? Ja, er det helt uvanlig at de voksne på dette tidspunkt, med krabaten vel i seng, tilogmed tillater seg et lettelsens sukk? Hvorfor stille andre og urimelige krav til en ikke altfor ressurssterk familie, som man ikke ville drømme om å stille til velfungerende familier? Hvorfor bruke dette som premiss for at gutten bør i fosterhjem? Eller at gutten – som hadde normal vekt – spiste lite akkurat da sakkyndige var der? At gutten «synes å være vant til å aktivisere seg selv», ville mange slitne foreldre betrakte som en velsignelse. I hens øyne er dette negativt.

Hen hevder videre at foreldrene setter egne behov foran barnets. Forlater de barnet alene hjemme eller med stadige skiftende barnevakter? Drikker de, bruker de stoff? Har de egne interesser som går på bekostning av samvær med sønnen? For mange reisedøgn? Nei. Men deres «sosiale nettverk består i all hovedsak av egen familie og de har ikke kontakt med andre småbarnsforeldre på fritiden.»

Skal også dette tjene som premiss for omsorgsovertakelse, bør mange norske foreldre antakelig passe seg, særlig hvis de er så uheldig å bo noe avsides. At gutten får sitt sosiale behov tilfredsstilt gjennom barnehage og storfamilie, besteforeldre, onkler og tanter, og at mor har daglig kontakt med en venninne, teller tydeligvis ikke. (La det for egen regning være tilføyd: Vil man ha utdypende kunnskaper om hva det *virkelig* vil si å sette egne behov foran barnets, kan man jo ta seg bryet med, eventuelt unne seg fornøyelsen av, å lese Gustave Flauberts klassiker *Madame Bovary*.)

Disse foreldrene har, i likhet med så mange av oss, sine kognitive begrensninger, men psykisk utviklingshemmet er ingen av dem. Likevel omtaler hen dem gang på gang som om de var det. De er dessuten begge, i motsetning til mange andre unge foreldre, i fast tilpasset arbeid og deres økonomi er god nok.

Mor ble misbrukt

Det nevnes flere ganger i rapporten at mor ble seksuelt misbrukt som mindreårig. Hun er dessverre ikke alene om det, som kjent sto en profilert Ap-politiker for en tid siden frem med en liknende historie. Men for at en slik historie skal ha relevans, bør den vel relateres til denne morens omsorgsevne i dag? Eller er det greit gjentatte ganger å nevne dette, som en slags diffus og latent underliggende risikofaktor, for ytterligere å understreke at mor er en tvilsom omsorgsperson?

Foreldrene har ingen rusproblemer, ingen nevneverdige psykiske plager i dag, men som sagt: noen

beskjedne kognitive begrensninger. Rimeligvis kan dette siste virke reduserende på foreldres omsorgsevne, men da bør jo disse begrensninger både konkretiseres og relateres til omsorgsevnen. Det gjøres ikke. Hen antar á priori at de ikke duger – og hva sier forresten det om sakkyndiges menneskesyn?

Hens rapport er blottet for selvrefleksjon og tvil, selv der hvor det er en forbausende mangel på sammenheng mellom premisser og konklusjon. For ikke å snakke om når premisset mangler fullstendig, men hvor konklusjonen, eller postulatet om man vil, synes å være hentet mer eller mindre ut av det blå: Kais «atferd tyder på at han har en tilknytning til begge foreldrene av *utrygg kvalitet, engstelig/ambivalent type (C)*.»

Hen gjør det altså tydelig at det er guttens *atferd* som danner premisset for hans påståtte tilknytningsskade. Guttens observerte atferd er gjengitt foran i denne artikkelen, og skulle *den* tjene som bevis på *utrygg* tilknytning, burde mange barn i vårt land befinne seg i samme kategori. Den lille gutten som ligger i sin seng og synger, er tilfreds og lykkelig må vi kunne anta. Og da sakkyndige forlater hjemmet kl 19, har altså Kai ligget og sunget i sin seng en halvtime. Hvordan stemmer det med en *utrygg* tilknytning? Burde ikke dette i det minste vært diskutert og problematisert? Et fnugg av tvil vært presentert? Burde ikke hen ha antydnet at dette minnet vel så mye om et harmonisk som et alvorlig skadet barn?

Bastant skråsikkerhet

En reaktiv tilknytningsforstyrrelse karakteriseres av et vedvarende avvik i barnets tilknytnings- og kontaktmønster. Det kan hos barnet observeres blant annet frykt, økt vaksomhet, dårlig sosial funksjon og aggressivitet rettet innad eller mot andre. Forstyrrelsen opptrer antakelig som følge av omsorgssvikt eller mishandling, jf for øvrig ICD-10. Ut fra hens observasjoner, slik de er gjengitt foran, er det virkelig en nærliggende tolkning å konkludere med tilknytningsforstyrrelse? Gutten ble jo dessuten beskrevet som velfungerende i barnehagen, «kan mye til å være så liten som han er», «virker glad og er i stabilt godt humør», «for det meste blid og smilende».

Hvis hans omsorgssituasjon hadde hatt «alvorlige mangler», ville dette normalt ha kommet til uttrykk i barnehagen. Men der har han utviklet seg til å bli en populær lekekamerat, som ikke bare samspiller godt med både barn og voksne, men som også beskrives som snill, høflig og kognitivt over gjennomsnittet. Hva er det ved dette som peker i retning av tilknytningsforstyrrelse? Den som leter finner som kjent, så også sakkyndige: «...han utfordrer grenser dersom han ikke får hjelp til å strukturere seg». Javel – men han er som to-åring kanskje ikke alene om det?

Rapporten er skjemmet av en bastant skråsikkerhet, som om dette var naturvitenskap: Gitt visse

premisser, vil dette med logisk nødvendighet gi en sikker og uangripelig konklusjon. Men hen vet jo godt at naturvitenskap på vesentlige punkter skiller seg fra psykologi. Å late som om dette skillet ikke fins, er lite kledelig. At foreldrene fremstilles som potensielle voldspersoner, vil for leseren lett fremstå som ikke bare sant, men innlysende. Hvorfor? Fordi en sakkyndig har skrevet det. Og gjerne i et for ikke-psykologer ugjennomtrengelig språk, der man nok kan forstå de enkelte ord, men ikke konklusjonen de munner ut i (hvilket virker logisk nok, når premisset er tvilsomt, for ikke å si fraværende.)

Bruk av diagnoser

For nå og da legger sakkyndige inn premisser som ikke fins andre steder enn i eget hode: «Et annet problem er egosentrisitet, et karaktertrekk hos mange psykisk utviklingshemmede, som gjør at de ofte prioriterer egne behov fremfor barnets.» Kan det være tvil om at hen med «psykisk utviklingshemmede» sikter til foreldrene? Realiteten er at ingen av dem har den diagnosen. Men det kan jo ikke leseren vite, denne vil ta det for gitt at begge foreldrene er psykisk utviklingshemmet.

En lokal førskolelærer, «Ann», veiledet familien i et drøyt år. Hun var i sin forklaring for fylkesnemnda klart imot omsorgsovertakelse, og hevdet overfor sakkyndige at «begge foreldrene er flinke til å gjøre slik de blir forklart og at de er varme og kjærlige overfor Kai». Hun kjente familien og barnet gjennom hundrevis av timer, uten at dette fikk sakkyndige (med sine få timers observasjoner, under kunstige omstendigheter, kan man tilføye) til å vakle et øyeblikk. Psykologen virket i sin forklaring for fylkesnemnda (hvis forhandlinger hen fulgte i sin helhet) fastlåst i sin skråsikkerhet.

Slik kunne jeg ha fortsatt, det fins ikke rent lite å ta av i den nesten 50 sider lange rapporten (som bare via sitt volum gir inntrykk av faglig soliditet), men jeg vil ikke utmatte mine lesere. Det skremmende er at den lille gutten, hvis atferd mange småbarnsforeldre kan gjenkjenne, etter hens mening burde bli plassert i fosterhjem. Det ville etter alt å dømme ha blitt et *point of no return* og dermed en privat tragedie.

Hvordan det gikk? Denne gangen hadde foreldrene (og gutten) flaks med nemndas sammensetning og fikk medhold. 2-1, mot nemndsleders stemme. Saken ble ikke anket og i dag, halvannet år etter at sakkyndige gjorde sine siste observasjoner, går det ifølge sikre kilder «veldig fint» med den lille familien. Foreldrene har et godt samarbeid med barnevernet og takker ja til veiledning og avlastningshjem enkelte helger, med andre ord: ikke helt ulikt det som er vanlig bistand til fosterforeldre.

Mor ordla seg «feil»

Så et streif innom en annen sakkyndig rapport. Det dreier seg om en mor som opplever sin datters problemer på «feil» måte, ifølge sakkyndige. I stedet for å si «jeg ser at hun har det vondt», kommer moren i skade for å si til psykologen «det er vondt å se på». Sakkyndige: «I dette foreligger det stor bekymring for i hvilken grad mor er i stand til å forstå og mentalisere rundt datterens faktiske opplevelser

og følelser i ulike situasjoner.» Virkelig?

Er forskjellen i meningsinnhold så dramatisk som det her hevdes? Hvis det er «vondt å se på», ligger det ikke da implisitt at problemet ikke bare er sett, men at moren i tillegg har tatt situasjonen emosjonelt innover seg, gjort smerten til sin egen? Kan man ikke faktisk hevde at *det* utsagnet bærer mer empati i seg enn det mer kjølige «jeg ser at hun har det vondt»? Det siste sier jo bare noe om en betrakter, ingenting om hva denne føler? Når psykologen tar morens utsagn som et tegn på bekymringsfull emosjonell omsorg, er ikke det en diskutabel overfortolkning mer enn et åpenbart faktum?

Kan leseren et øyeblikk se for seg to norske mødre som sammen ser grufulle tv-bilder for eksempel fra en sultkatastrofe, der særlig barn lider? Den enes kommentar er «jeg ser at de har det vondt», mens den andre sier «det er vondt å se på». Er det ikke her tale om å ha minst to følelser samtidig: evnen til å oppfatte hvordan stakkarne har det, og til å bry seg følelsesmessig? Er det kanskje ikke det siste utsagnet som synes å avspeile mest empati – og som derfor mest sannsynlig kan utløse en handling?

Hvordan er det mulig for en sakkyndig å avfeie et slikt utsagn? Ja, mer enn det: det brukes som et udiskutabelt delbevis for at morens omsorgsevne ikke holder mål. For mange ikke-psykologer, dommere og advokater vil psykologens vurdering antakelig bli stående som en sannhet, selv om en kritisk lesning burde innby til det motsatte. BSK, hvis kommisjon formodes å være befolket av de skarpeste og mest reflekterte psykologer landet kan oppvise, hadde heller ingenting å bemerke til det åpenbart tvilsomme postulatet. Dermed får det i enda høyere grad status som «sannhet».

Den sakkyndige blir dommer

En kvalifisert gjetning tilsier at konklusjonen eller vurderingene i en sakkyndig utredning i det alt vesentlige får gjennomslag i vedtak og dom i henholdsvis fylkesnemnd og domstol i bortimot nitti prosent av tilfellene. Satt forsiktig på spissen kan man dermed hevde at den sakkyndige ofte de facto også blir dommer. Desto større krav bør stilles til etterrettelighet, og desto mer påtrengende blir spørsmålet om BSK virkelig *tjener* rettssikkerheten.

Barnesakkyndig kommisjon ble opprettet blant annet med det formål å styrke rettssikkerheten. Et spørsmål man bør stille seg, ikke minst etter denne gjennomgangen, er dette: kan det tenkes at det paradoksalt nok virker motsatt? At fordi dommeren/nemndslederen vet at rapporten er godkjent av BSK, så leses den mindre kritisk enn hva den ellers ville blitt?

Jeg har samtalt med flere dommere om dette. Den gjennomgående reaksjonen er at de i utgangspunktet finner det vanskelig å dømme i strid med den sakkyndiges vurderinger. Og ubehaget ved å komme til et annet resultat vil føles desto større om BSK har velsignet rapporten med «ingen bemerkninger».

Kommisjonen stiller seg altså bak begge de nevnte rapporter.

Vi kan dermed se for oss den paradoksale situasjon at rettssikkerheten i noen tilfeller, i alle fall disse to, ikke styrkes, men faktisk *svækkes*, ved BSKs inntreden på arenaen. Man kan ikke forvente at alle dommere skal være utstyrt med samme grad av *civil courage* som dommerne Arntzen og Lyng i «22. juli rettssaken». (Som kjent la disse seg på linje med det psykiater-paret hvis rapport *fikk* merknader fra Den rettspsykiatriske kommisjonen.)

Opptrer skråsikkert

En av de få som har ytret seg kritisk og reflektert om sakkyndige, er psykolog og advokat Grethe Nordhelle. Et av hennes sentrale budskap er at sakkyndige påfallende ofte opptrer med en skråsikkerhet som det neppe fins faglig dekning for. Ellers er det stort sett taust fra egne rekker. Det antyder vel en betydelig selvtilfredshet med tingenes tilstand. Hvor betryggende er *det* for rettssikkerheten?

Barnefordelings- og barnevernssakene foregår av naturlige grunner bak lukkede dører, der ingen, bortsett fra aktørene og familiens nærmeste får innsyn. Ikke så sjelden engasjerer lokale støttespillere seg. Ofte høyt utdannede folk, i skoleverk eller PPT, som mener å kjenne familien godt nok til å hevde at en omsorgsovertakelse fremstår som urimelig. Disse blir sjelden tatt alvorlig, enten «ser de bare én side av saken» eller de «overidentifiserer seg med familien».

Må dette nødvendigvis være riktig? Hva med de sakkyndige jeg har tatt for meg, hvor mange sider av saken har de sett? Kan de tidlig ha fått den idé at disse foreldrene ikke var gode nok? Og kan en idé bli så dominerende at den skygger for virkeligheten og forvrenger denne, lik et trolldomsspeil? Sto det klart for dem at en observasjon kun er som et kikkhull inn i et helt liv? Og at dette kanskje burde mane til en viss ydmykhet? At tvilen og tvisynet sannsynligvis er en mer fornem egenskap for en sakkyndig enn den bastante skråsikkerheten? Må det ikke finnes en mellomting mellom denne og Sokrates' noe kokette «jeg vet at jeg ingenting vet»?

Tror vi at vi er best i verden?

Jeg nevnte innledningsvis Russland. Landet er ikke alene om å kritisere norsk barnevern. Presidenten i Tsjekkia, Miloš Zeman, gikk til frontalangrep på norsk barnevern i et intervju med det tsjekkiske mediehuset Blesk: guttene er i fosterfamilier, som ligner Lebensborn. Moren deres får treffe dem i femten minutter to ganger i året, og hun får ikke lov til å snakke tsjekkisk til dem.

I India ble en sak om omsorgsovertakelse i vårt land omtalt som «det norske marerittet», der også landets president engasjerte seg. Få år tilbake kalte en ansatt ved den polske ambassaden i Norge norsk barnevern for Hitlerjugend. Og som kjent: ganske nylig har det i Litauen blitt fremsatt drøye

påstander om at Norge trenger barn med gener fra Litauen, fordi vi har bortimot verdensrekord i så vel innavl som nyfødte med Downs.

Barns rettigheter står sterkt i Norge. Det skal gjøre oss stolte, men ikke selvgode. «Typisk norsk å være god», sa Gro. Har rosen fra datidens landsmoder gitt oss en selvforståelse som nærmer seg hybris? Tror vi at vi er best i verden? I alle fall når det gjelder empati og barnevern og alt til feltet tilhørende? Det er vel kjent at terskelen for omsorgsovertakelse er langt høyere, noen ganger uoverstigelig, i de landene hvis raseri vi har vakt.

Men kan vi være sikre på, særlig ettersom de to rapportene jeg har tatt for meg langt fra er enestående, at aggresjonen og fortvilelsen helt mangler saklig grunnlag? En skal heller ikke glemme at sterke følelser også aktiveres i norske familier som rammes på tvilsomt grunnlag, men da ofte mer i det stille, de får ikke samme oppmerksomhet som når et lands president rykker ut. I Litauen ble det så ille at vår ambassadør så seg nødt til å engasjere et PR-byrå for å bedre vårt omdømme, altså ren brannslukking. Kanskje det ville være mer fruktbart om BSK tok sin oppgave alvorlig, som et *virkelig* kvalitetssikrende organ, og påpekte åpenbart tvilsomme vurderinger og opplagte feilslutninger?

Det hører til vår felles kulturarv nå og da å kunne smile gjenkjennende til Ibsens bevingede ord fra snart 150 år gamle Peer Gynt: *Hvor utgangspunktet er galest, blir titt resultatet originalest*. Men når utsagnet får sin relevans og gyldighet i barnesaker, burde smilet vårt kanskje helst stivne?

Hvem engasjerer?

En annen delikat side av saken er engasjementet av sakkyndige. Hvem engasjerer (når domstolen ikke gjør det)? Er det rimelig at den ene parten i en konflikt, barneverntjenesten, oppnevner sakkyndig psykolog? Som selvsagt pretenderer å opptre absolutt objektivt. Men hvor sikre kan vi være? Et hyggelig honorar er i sikte, og kan vi se helt bort fra at etaten kanskje forventer at sakkyndige skal dele dens syn på omsorgsovertakelse? Psykologen vet godt at om vurderinger og eventuell konklusjon harmonerer med barnevernets, så øker sjansene for å bli engasjert på ny.

Følg pengene! hevder mange samfunnsvitere og mener gjerne med det at et bestemt resultat, en vurdering eller konklusjon muligens ikke er upåvirket av hvem som finansierer det hele. Et spørsmål (som for så vidt har vært reist i decennier) er derfor om en mer nøytral instans enn barnevernet burde ha oppnevnt sakkyndige. Noen vil mene at spørsmålet ble mindre påtrengende da BSK kom på banen, som en kvalitetssikrende, suverene overdommer. Men etter gjennomgangen foran kan jo noen og enhver spørre seg om saksbehandlingen og rettssikkerheten faktisk har blitt mer betryggende? Jeg vet for øvrig at noen sakkyndige (som tydeligvis ikke har oppdrag nok) markedsfører seg med det argument at de aldri har fått bemerkninger fra BSK. Hvor mye er dét egentlig verdt?

Leseren kan muligens sitte med det inntrykk at denne psykologen er mot omsorgsovertakelser på prinsipielt grunnlag. Feil. Det er så mange år siden jeg, som fagkyndig meddommer i tingrett/lagmannsrett eller fagkyndig nemndsmedlem, dissenterte til fordel for privat part at jeg ikke lenger kan huske når eller hvor. Hensikten med denne artikkelen er utelukkende å peke på visse problematiske sider, i håp om å kunne yte et ørlite bidrag til rettssikkerheten i disse sakene.

sverre.asmervik@gmail.com